

NATUURTOETS OOSTELIJKE ONTSLUITINGSWEG SOESTERBERG

Toetsing aan de Flora- en faunawet, de
Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS

NATUURTOETS

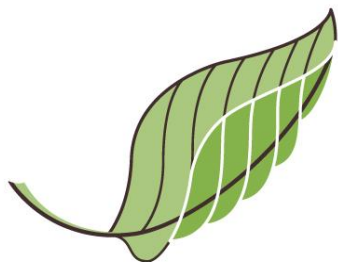
Oostelijke ontsluitingsweg Soesterberg

Toetsing aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS

N. van Kessel
G. Hoogerwerf

In opdracht van: Gemeente Soest

Datum: 20 november 2013

Colofon

© 2013 Natuurbalans - Limes Divergens BV / Gemeente Soest

Tekst en samenstelling: N. van Kessel & G. Hoogerwerf

Projectleiding: N. van Kessel

Eindverantwoordelijk: G. Hoogerwerf

Met medewerking van: V. de Jong, J. Jeucken, S. de Goeij, A. Goudswaard, B. Niemeijer & D. Heijkers

Projectnummer: 13-030

In opdracht van: Gemeente Soest

Foto's omslag: Zicht op het plangebied; inzet: hazelworm onder reptielenplaat (S. de Goeij)

Wijze van citeren: Van Kessel, N. & G. Hoogerwerf 2013. Natuurtoets Oostelijke ontsluitingsweg Soesterberg. Toetsing aan de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de EHS. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Niets uit dit rapport mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Natuurbalans-Limes Divergens BV noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Natuurbalans-Limes Divergens BV. De opdrachtgever vrijwaart Natuurbalans-Limes Divergens BV voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

Natuurbalans-Limes Divergens BV is lid van het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP	7
2.1	Begrenzing ingreeplocatie en onderzoeksgebied	7
2.2	Beschrijving voorgenomen ingreep	8
3	ONDERZOEKSMETHODE.....	10
3.1	Om welke soorten en habitats gaat het?	10
3.2	Beschikbare archiefgegevens flora en fauna	10
3.3	Veldonderzoek	10
3.3.1	Vleermuizen.....	11
3.3.2	Broedvogels	12
3.3.3	Reptielen.....	12
3.3.4	Vaatplanten	12
3.3.5	Overige soorten	13
3.4	Toetsing aan de Flora- en faunawet.....	13
3.5	Toetsing aan de spelregels EHS.....	14
3.6	Toetsing aan de Boswet	14
4	TOETSING FLORA- EN FAUNAWET	16
4.1	Overzicht streng beschermde soorten	16
4.2	Vleermuizen	17
4.3	Broedvogels.....	18
4.4	Reptielen	20
4.5	Vaatplanten.....	22
4.6	Overige soorten	23
5	TOETSING EHS EN BOSWET.....	25
5.1	EHS	25
5.2	Boswet	27
6	CONCLUSIES	29
6.1	Consequenties Flora- en faunawet	29
6.2	Mitigerende maatregelen	29
6.3	Consequenties EHS	30
6.4	Consequenties Boswet.....	30
7	BRONNEN	31
	BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET	33
	BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET	39
	BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN	41
	BIJLAGE 4 TOETSINGSSHEMA EHS	44

1 INLEIDING

Achtergrond

Gemeente Soest heeft plannen voor de aanleg van een nieuwe ontsluitingsweg in Soesterberg-Noord. De nieuwe weg wordt aangelegd als omleiding voor het verkeer in verband met de tijdelijke afsluiting van de provinciale weg N237. Daarnaast zal het terrein, gelegen tussen de beoogde ontsluitingsweg en het bedrijventerrein van Smink Recycling Centrum bij het betreffende bedrijventerrein worden betrokken.

Aanleiding

Realisatie van de voorgenomen ingreep kan leiden tot overtreding van verbodsbepalingen in de Nederlandse natuurwetgeving, waarbij de volgende twee wetten van belang zijn:

1. De *Flora- en faunawet* (in het vervolg Ffw), die de bescherming regelt van plant- en diersoorten. Overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten vereist mogelijk een ontheffing ad artikel 75.
2. De *Natuurbeschermingswet 1998* (in het vervolg Nbw), die de bescherming regelt van natuurgebieden. Indien het voorgenomen project in strijd is met de instandhoudingdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, is mogelijk een vergunning Nbw noodzakelijk.

Daarnaast geldt het provinciaal beleid ten aanzien van de *Ecologische Hoofdstructuur* (EHS). Ruimtelijke ingrepen in de Ecologische Hoofdstructuur dienen in overeenstemming te zijn met de zogenaamde Spelregels EHS.

Ten behoeve van de uitvoerbaarheid en vergunbaarheid van de voorgenomen ingreep dient een actueel en volledig beeld te bestaan van het voorkomen van beschermde soorten op de ingreeplocatie of binnen de invloedssfeer ervan. Aan de hand daarvan dient de voorgenomen ingreep getoetst te worden aan de bepalingen in de Ffw, de Nbw en aan het beleid ten aanzien van de EHS. Ook wordt hierbij ingegaan op mogelijke verplichtingen in het kader van de Boswet.

Aangezien er geen Natura 2000-gebieden aanwezig zijn binnen de invloedssfeer van de ingreep, is er geen noodzaak voor toetsing aan de Nbw. Deze wetgeving komt in voorliggende rapportage verder niet meer aan de orde.

Probleemstelling

Een actueel en/of volledig verspreidingsbeeld van beschermde flora en fauna op de planlocatie of binnen de invloedssfeer van de voorgenomen ingreep ontbreekt. Hierdoor is niet duidelijk of er een kans bestaat op overtreding van verbodsbepalingen uit de Ffw ten aanzien van streng beschermde soorten.

Daarnaast is niet op voorhand duidelijk of de voorgenomen activiteit past binnen het provinciale beleid ten aanzien van de EHS. Wil een activiteit plaats kunnen vinden op een locatie die valt binnen de EHS, dan moet deze voldoen aan de zogenaamde Spelregels EHS.

Binnen en in de directe omgeving van het plangebied zijn in het recente verleden diverse natuuronderzoeken uitgevoerd en natuurtoetsen opgesteld (Brouwer & Heijkers 2011; Brouwer

2011; Brouwer 2012). Uit deze onderzoeken blijkt dat onder andere eekhoorn, hazelworm en diverse soorten vleermuizen voorkomen in de nabijheid van het plangebied.

Opdrachtformulering

Op verzoek van Gemeente Soest heeft Bureau Natuurbalans – Limes Divergens BV een natuurtoets uitgevoerd waarbij de volgende onderdelen aan bod zijn gekomen:

- de verspreiding van streng beschermde soorten op de ingreeplocatie;
- de verplichtingen die bij realisatie van de voorgenomen plannen voortvloeien uit de bepalingen in de Ffw, de EHS en de Boswet.

Doelstelling

Doel van het onderzoek is het verschaffen van inzicht in eventuele consequenties van de voorgenomen ingreep met betrekking tot de Ffw, de EHS en de Boswet. Het onderzoek zal antwoord geven op de volgende vragen:

Traject Flora- en faunawet:

1. Komen op de ingreeplocatie streng beschermde soorten voor (tabel 2 en 3 Ffw) of kunnen deze hier worden verwacht?
2. Wat zijn eventuele negatieve effecten van de voorgenomen ingreep op deze beschermde soorten?
3. Op welke wijze kunnen eventuele negatieve effecten beperkt of voorkomen worden?
4. Is uiteindelijk een ontheffing op de Flora- en faunawet noodzakelijk, voor welke soorten en onder welke voorwaarden?

Traject EHS en Boswet

1. Vindt de voorgenomen ingreep plaats binnen de begrenzing van de EHS?
2. Zijn er significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de EHS?
3. Zo ja, zijn er voorwaarden waaraan voldaan wordt zodat de voorgenomen ingreep past binnen de Spelregels EHS?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft ligging en begrenzing van de ingreeplocatie en gaat in op de voorgenomen ingreep. In hoofdstuk 3 volgen opzet en uitvoering van het voorliggende onderzoek. In hoofdstuk 4 wordt de voorgenomen ingreep getoetst aan de Ffw, de EHS en de Boswet. In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste conclusies op een rij gezet.

2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

2.1 BEGRENZING INGREEPLOCATIE EN ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoekgebied (rode lijn in figuur 1) ligt tegen de bebouwde kom van Soesterberg aan de noordzijde van het dorp. Het onderzoeksgebied bestaat voor circa de helft uit een bedrijfsterrein van de Smink Groep. Het overige deel van het terrein bestaat voornamelijk uit loofbos, struiken en een hoge kruidenrijke vegetatie. Direct aan de oostzijde van het bedrijfsterrein is een lage kruiden- en grasrijke vegetatie aanwezig. Op een enkele locatie is naaldbos aanwezig. De daadwerkelijke ingreeplocatie betreft de ligging van het beoogde tracé (lichtblauwe lijn in figuur 1) en de uitbreiding van het bedrijventerrein (donkerblauwe lijn in figuur 1). Het tracé voor de ontsluitingsweg dient de verbinding te gaan vormen tussen de rotonde op de Amersfoortseweg aan de oostzijde van het onderzoeksgebied en de Veldmaarschalk Montgomeryweg.

Figuur 1. Ligging en begrenzing onderzoeksgebied (rode lijn), wegtracé (lichtblauwe lijn) en uitbreiding bedrijventerrein (donkerblauwe lijn).

2.2 BESCHRIJVING VOORGENOMEN INGREEP

De ingreep behelst het realiseren van het beoogde tracé van de verbindingsweg. Daarnaast wordt het terrein tussen de beoogde verbindingsweg en het bestaande bedrijventerrein ingericht als bedrijventerrein. Een deel van de aanwezige kruidenrijke vegetaties en het bos verdwijnt als gevolg van deze ingreep.

De oostzijde van het onderzoeksgebied op de plaats waar het beoogde tracé afbuigt richting de Veldmaarschalk Montgomeryweg.

Impressie van het bos aan de westzijde van het onderzoekgebied, gekeken vanaf de Veldmaarschalk Montgomeryweg richting het bedrijfsterrein.

3 ONDERZOEKSMETHODE

3.1 OM WELKE SOORTEN EN HABITATS GAAT HET?

Flora- en faunawet

In geval van activiteiten die te kwalificeren zijn als ‘ruimtelijke ontwikkelingen’, zoals voorliggend project, gaat het bij toetsing aan de Ffw om soorten die landelijk gezien zeldzamer zijn. Deze hebben een zwaardere bescherming en zijn in de Ffw opgenomen in tabel 2 en 3 van beschermde soorten.

Voor beschermde soorten die algemeen zijn geldt een lichtere vorm van bescherming. Deze zijn in de Ffw opgenomen in tabel 1. Bij uitvoer van ruimtelijke ontwikkelingen geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Ffw.

3.2 BESCHIKBARE ARCHIEFGEGEVENS FLORA EN FAUNA

Archiefgegevens over het voorkomen van beschermde flora en fauna op de ingreeplocatie zijn geanalyseerd. Voor het verzamelen van archiefgegevens is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Deze databank bevat waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren.

Aanvullend zijn de gegevens uit eerdere onderzoeken geraadpleegd (Brouwer & Heijkers 2011; Brouwer 2011; Brouwer 2012).

3.3 VELDONDERZOEK

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een quickscan uitgevoerd om een inschatting te maken van (potentieel) aanwezige natuurwaarden en om te bepalen voor welke soortgroepen aanvullend veldonderzoek noodzakelijk was.

Uit deze quickscan kwam het volgende naar voren:

- Er zijn geen oudere bomen en/of gebouwen aanwezig, waardoor de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen binnen het plangebied kan worden uitgesloten. Wel zijn er potentiële vliegroutes aanwezig en vormt het plangebied potentieel foerageergebied voor diverse soorten vleermuizen.
- In het naaldbosje zijn diverse plukplekken gevonden van roofvogels; waarschijnlijk sperwer of havik. Gezien het feit dat er meerdere plukplekken aanwezig waren is de kans groot dat deze soort een nest heeft op of in de nabijheid van het tracé. Nesten van roofvogels zijn jaarrond beschermd.
- Op de voormalige vliegbasis Soesterberg is het voorkomen bekend van onder andere zandhagedis, hazelworm, levendbarende hagedis. Met name de laatste twee soorten kunnen voorkomen binnen het plangebied.
- Uit de omgeving van het plangebied is verder het voorkomen bekend van strenger beschermde soorten das, eekhoorn, boommarter, heideblauwtje, brede orchis, ruig klokje en steenanjer. Naar verwachting is de ingreeplocatie voor deze soorten niet of nauwelijks van belang.
- Door de aanleg van de ontsluitingsweg ontstaat een geïsoleerd bosje direct ten oosten van de Veldmaarschalk Montgomeryweg. Dit bosje is mogelijk van betekenis voor

diverse soorten. Het bosje dient daarom meegenomen te worden in het uit te voeren onderzoek.

Op basis van de quickscan is aanvullend veldonderzoek uitgevoerd, gericht op vleermuizen, broedvogels en reptielen. Met betrekking tot de overige soortgroepen, flora, dagvlinders en zoogdieren, is beperkt aanvullend veldonderzoek uitgevoerd.

Het onderzoeksgebied is op verschillende data door ecologen van Natuurbalans – Limes Divergens onderzocht op het actuele voorkomen van streng beschermde soorten. Tijdens het onderzoek is de mogelijke betekenis van de ingreeplocatie voor beschermde soorten ingeschat op basis van aanwezige biotopen. De data waarop de veldonderzoeken hebben plaatsgevonden en de gehanteerde methodiek wordt hieronder per soortgroep besproken.

Middels expert judgement, op basis van uitvoerige kennis over ecologie en landelijke verspreiding van beschermde soorten, is vervolgens bepaald of het voorkomen van andere beschermde soorten verwacht kan worden en of nader onderzoek dus noodzakelijk is.

3.3.1 Vleermuizen

Op grond van artikel 11 van de Flora- en faunawet is het onder meer verboden om van beschermde inheemse diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Tot vaste rust- en verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

Vleermuizen verlaten kort na zonsondergang hun verblijfplaatsen om te gaan jagen. Ze kunnen, afhankelijk van de soort, volgens vaste routes naar hun foerageerbiotopen trekken. 's Avonds is de beste periode om jagende en trekkende vleermuizen waar te nemen, omdat de activiteit dan het hoogst is. Ook kan 's avonds het aantal vleermuizen in een verblijfplaats worden vastgesteld door de uitvliegende dieren te tellen.

Vlak voor zonsopkomst keren de vleermuizen weer terug naar hun verblijfplaatsen. Met name bij het invliegen zwermen de dieren vaak enige tijd rond de invliegopening. Om de aanwezigheid van verblijfplaatsen vast te stellen is het van belang in deze periode te inventariseren.

Het onderzoek naar de aanwezigheid van vliegroutes en het gebruik van het onderzoeksgebied als foerageergebied is uitgevoerd middels gebruik van een batdetector met opname apparatuur (type Petterson D240X). Een batdetector is een apparaat dat ultrasoon geluid omzet in hoorbaar geluid. Hiermee kan worden bepaald welke vleermuissoorten in het gebied aanwezig zijn. Niet altijd kan in het veld de soort worden bepaald aan de hand van het geluid. In dergelijke gevallen worden geluidsopnamen gemaakt, die achteraf op een computer worden geanalyseerd.

Het vleermuisonderzoek heeft plaatsgevonden gedurende drie avondronden op 17 juni, 5 juli en 11 augustus 2013.

3.3.2 Broedvogels

Het onderzoek naar broedvogels richt zich specifiek op soorten waarvan het nest jaarrond beschermd is. Nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw¹. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden op 3 april en 24 april 2013.

3.3.3 Reptielen

Om de aanwezigheid van reptielen, en dan met name hazelworm, binnen het onderzoeksgebied te onderzoeken zijn er binnen het onderzoeksgebied 60 kunstmatige schuilplaatsen (tapijttegels van circa 50 * 50 cm) uitgelegd in twaalf raaian van vijf. Hazelwormen kennen een verborgen levenswijze. Het visueel zoeken in een gebied levert veelal niet de gewenste kennis over aan- of afwezigheid van hazelworm. Uit de praktijk is gebleken dat tapijttegels zeer goed werken voor het inventariseren van hazelwormen (Van Kessel *et al.* 2011).

De platen zijn uitgelegd in verschillende habitats binnen het terrein. Bij het uitleggen van de schuilplaatsen werd met de volgende zaken rekening gehouden:

- De platen werden in raaian van vijf verspreid over het terrein neergelegd;
- De platen werden plat en goed aansluitend op de bodem uitgelegd;
- De platen werden zo gepositioneerd, zodat ze bij zonnig weer direct door de zon werden beschenen. De waarde als schuilplaats voor reptielen neemt hierdoor toe omdat indirect zonnen mogelijk wordt.

De reptielenplaten zijn gedurende de onderzoeksperiode (mei – augustus) acht maal (inclusief uitleggen) gecontroleerd op de aanwezigheid van reptielen. Daarnaast zijn tijdens drie van deze acht bezoeken gebiedsinventarisaties uitgevoerd om het voorkomen van (andere soorten) reptielen in kaart te brengen. Tevens zijn andere 'natuurlijke' schuilplaatsen, zoals stenen, boomstronken en takkenhopen, onderzocht op het voorkomen van hazelwormen.

De gebiedsinventarisaties hebben plaatsgevonden op 22 mei, 30 mei en 20 augustus 2013. De reptielenplaten zijn gecontroleerd op de aanwezigheid van soorten op 30 mei, 7 en 25 juni, 22 juli, 2, 7 en 20 augustus.

3.3.4 Vaatplanten

De onderzoeklocatie is onderzocht op het voorkomen van beschermde planten. Daarbij is de aandacht speciaal uitgegaan naar kansrijke locaties en naar locaties waar op basis van de archiefgegevens mogelijk beschermde soorten aanwezig waren. In combinatie met de archiefgegevens is hiermee een goede onderbouwing mogelijk voor het vaststellen van de kans op negatieve effecten op beschermde flora.

¹ Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

Het onderzoek heeft plaatsgevonden op 25 juni en op 7 augustus 2013.

3.3.5 Overige soorten

Het onderzoekgebied is onderzocht op het voorkomen van de overige (beschermde) soorten. De nadruk tijdens dit onderzoek is voornamelijk gelegen op de mogelijke aanwezigheid van beschermde dagvlinders en zoogdieren, zoals das, eekhoorn en boommarter.

Het onderzoek heeft gecombineerd met het broedvogelonderzoek plaatsgevonden op 3 april en 24 april 2013.

3.4 TOETSING AAN DE FLORA- EN FAUNAWET

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen op een locatie met beschermde soorten worden twee mogelijkheden geboden:

1. Mitigerende maatregelen
2. Ontheffingsaanvraag

1. Mitigerende maatregelen

Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet door uitvoering van mitigerende maatregelen.

Van belang is dat de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen gewaarborgd blijft.

Om zeker te zijn dat de voorgenomen maatregelen voldoende zijn, kunnen deze ter controle worden voorgelegd aan Dienst Regelingen (DR). Indien DR accoord gaat, ontvangt u een besluit waarin staat dat u geen ontheffing nodig heeft, omdat de voorgestelde maatregelen zijn goedgekeurd. Met deze beschikking kan worden aangetoond dat men zich houdt aan de Flora- en faunawet, bijvoorbeeld als iemand bezwaar maakt.

2. Ontheffingsaanvraag

Kan behoud van de functionaliteit van voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten niet worden gegarandeerd, dan is een reguliere ontheffingsaanvraag nodig. Bij de beoordeling daarvan worden de volgende vragen gesteld:

- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast door de werkzaamheden?
- Is er een wettelijk belang? (alleen Tabel 3-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (Tabel 3-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Indien compenserende maatregelen getroffen moeten worden, houdt dat per definitie in dat de functionaliteit niet behouden kan blijven en dat er dus ontheffing aangevraagd moet worden.

3.5 TOETSING AAN DE SPELREGELS EHS

Bij ingrepen in de EHS geldt de 'nee, tenzij'-benadering. Dit houdt in dat ruimtelijke ontwikkelingen niet mogelijk zijn als daarmee de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant worden aangetast, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang.

Voor het bepalen van de effecten worden de volgende stappen doorlopen:

1. Ligt de planlocatie binnen de begrenzing van de EHS?
2. Zijn er significant negatieve effecten op de kernkwaliteiten van de EHS?
3. Zo ja, zijn er voorwaarden waaraan voldaan wordt zodat de voorgenomen ingreep past binnen de Spelregels EHS?

3.6 TOETSING AAN DE BOSWET

Voor de ingreeplocatie wordt nagegaan in hoeverre de Boswet van toepassing is. In het kader van de Boswet kan herplantplicht gelden wanneer bomen worden gekapt.

In de volgende gevallen geldt overigens géén herplantplicht:

- indien de houtopstand een zelfstandige eenheid vormt die kleiner is dan tien are of ingeval van een laan met minder dan twintig bomen;
- indien er sprake is van een erf of een tuin;
- indien er sprake is van Italiaanse populier, linde, paardenkastanje, treurwilg, kerstdennen (jonger dan twaalf jaar), vruchtbomen of kweekgoed;
- bij éénrijige beplantingen van wilgen of populieren langs wegen of landbouwgronden;
- binnen de bebouwde kom inzake de Boswet;
- indien er bomen geveld moeten worden voor de uitvoering van een vastgesteld bestemmingsplan. Let op: in dit geval is wel de Provinciale Natuurcompensatieregeling van toepassing;
- voor dunningen die gericht zijn op de groei van de overblijvende houtopstand;
- voor periodiek afzetten van hakhout of griend.

Vaak is het zo dat als de Boswet niet van toepassing is, wel de gemeentelijke kapverordening aan de orde kan zijn.

4 TOETSING FLORA- EN FAUNAWET

4.1 OVERZICHT STRENG BESCHERMDE SOORTEN

Een overzicht van streng beschermde soorten die voorkomen in het onderzoeksgebied is weergegeven in tabel 1. De gegevens zijn verzameld tijdens veldonderzoek in 2013.

Tabel 1: Streng beschermde soorten in het onderzoeksgebied, waargenomen op locatie tijdens het veldonderzoek in 2013. Van de vogels zijn alleen de soorten weergegeven waarvan het nest buiten de broedtijd als 'vaste verblijfplaats' wordt beschouwd en als gevolg daarvan jaarrond beschermd is².

Ffw: opgenomen op de Flora- en faunawet (tabel 2 of 3).

HR: opgenomen op de Habitatrichtlijn (bijlage II of IV).

VR: opgenomen op de Vogelrichtlijn.

RL: opgenomen op de Rode lijst (ge=gevoelig, kw=kwetsbaar, be=bedreigd, eb=ernstig bedreigd. Indien geen status is aangegeven, is de soort thans niet bedreigd).

Nestcategorie 3: Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.

Nestcategorie 4: Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam	Ffw	RL
VAATPLANTEN			
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>	2	
VLEERMUIZEN			
Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	3	
Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	3	kw
OVERIGE ZOOGDIEREN			
Das	<i>Meles meles</i>	3	
Eekhoorn	<i>Sciurus vulgaris</i>		
VOGELS			
Buizerd	<i>Buteo buteo</i>	Nestcategorie 4	
Grote gele kwikstaart	<i>Motacilla cinerea</i>	Nestcategorie 3	
REPTIELEN			
Hazelworm	<i>Anguis fragilis</i>	3	

² Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet onder de definitie 'nest'. Daarnaast is van een aantal soorten het nest jaarrond beschermd. Deze nesten vallen óók buiten het broedseizoen binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en wel onder de definitie 'vaste verblijfplaats'. Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd.

4.2 VLEERMUIZEN

Wettelijke status

Alle soorten vleermuizen zijn opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Binnen het leefgebied van vleermuizen zijn de volgende elementen beschermd:

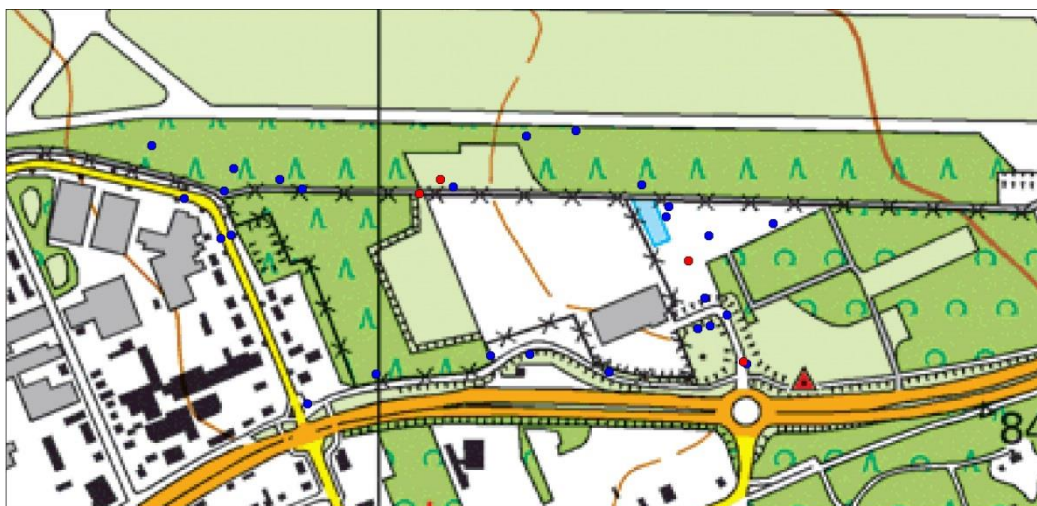
- verblijfplaatsen;
- belangrijke vliegroutes;
- essentieel foerageergebied.

Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen aanwezig zijn in oude bomen en gebouwen. Over het algemeen zijn verblijfplaatsen van vleermuizen niet permanent bewoond. De dieren verplaatsen zich een aantal keer per jaar, waarbij ze periodiek terugkeren naar dezelfde verblijfplaatsen. Om die reden worden alle verblijfplaatsen (winterverblijfplaats, kraamkamer, tussenverblijfplaats, paarplaats) gerekend tot vaste verblijfplaatsen en zijn jaarrond beschermd, ook wanneer ze tijdelijk niet worden gebruikt.

Vliegroutes en foerageergebied die essentieel zijn voor het voortbestaan van een populatie worden eveneens gerekend tot onderdeel van een vaste rust- of verblijfplaats en zijn derhalve ook beschermd. Voor uitvoering van activiteiten die kunnen leiden tot negatieve beïnvloeding van een populatie geldt een ontheffingsplicht.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Tijdens het onderzoek zijn geen verblijfplaatsen (kolonies en/of paarplaatsen) of vliegroutes van vleermuizen aangetroffen. De ingreeplocatie wordt door vleermuizen alleen gebruikt als foerageergebied. Op de ingreeplocatie zijn de volgende soorten waargenomen: gewone dwergvleermuis en laatvlieger.

Verspreiding gewone dwergvleermuis (blauwe stippen) en laatvlieger (rode stippen) in en rondom het onderzoeksgebied (data veldbezoeken 2013).

Effecten van de voorgenomen ingreep

Uitvoeringsfase

Bij afwezigheid van vaste verblijfplaatsen zijn er voor vleermuizen geen negatieve effecten van de voorgenomen ingreep te verwachten. De ingreeplocatie doet (op basis van de huidige kennis) alleen dienst als foerageergebied van algemene soorten en de kwaliteit daarvan wordt niet negatief beïnvloed door de voorgenomen activiteit.

Gebruiksfase

De toekomstige inrichting heeft geen negatieve effecten op vleermuizen. Wel wordt aanbevolen bij het gebruik van straatverlichting 'vleermuisvriendelijke' armaturen te installeren (amberkleurige LED-verlichting).

Het voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van vleermuizen te voorkomen, dienen de werkzaamheden met betrekking tot de realisatie/aanleg van het beoogde tracé en het bedrijventerrein uitgevoerd te worden conform het protocol vleermuizen (Bijlage 3). De volgende maatregelen dienen daarbij in acht genomen te worden:

- Gedurende de nachtelijke uren (zonsondergang tot zonsopkomst) worden geen werkzaamheden uitgevoerd, teneinde verstoring van foeragerende vleermuizen te voorkomen;
- Aangezien er foeragerende vleermuizen in het gebied voorkomen, wordt aanbevolen bij het gebruik van straatverlichting 'vleermuisvriendelijke' armaturen te installeren.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Bij afwezigheid van verblijfplaatsen en van foerageergebieden die van essentieel belang zijn voor de functionaliteit van elders aanwezige verblijfplaatsen, heeft uitvoering van voorgenomen ingreep geen overtredingen van de Ffw, ten aanzien van vleermuizen, tot gevolg³. Negatieve effecten op foeragerende vleermuizen en direct aangrenzende potentieel interessante structuren worden voorkomen door bij uitvoer van de werkzaamheden bovengenoemde maatregelen te treffen.

4.3 BROEDVOGELS

Wettelijke status

Bij uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels, dat globaal loopt van half maart tot half juli. Tijdens het broedseizoen vallen namelijk alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Flora- en faunawet en zijn daardoor beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Voor een verdere aanscherping van de definitie van het begrip 'nesten' wordt onderscheid gemaakt tussen broedseizoen en niet-broedseizoen.

³ Artikel 11 van de Ffw regelt de bescherming van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen. Tot vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet, worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

Nesten jaarrond beschermd

Van een aantal vogels is het nest jaarrond beschermd. De nesten van roofvogels, uilen (uitgezonderd bosuil), gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, ooievaar en roek vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw⁴ (2009). Deze nesten zijn, voor zover niet permanent verlaten, in principe jaarrond beschermd.

Nesten beschermd tijdens broedseizoen

Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten wordt hieraan voldaan door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van de overige vogelsoorten vallen buiten de broedperiode niet onder de definitie 'nest' of 'vaste verblijfplaats' in artikel 11 van de Ffw. Ze worden namelijk het daaropvolgende broedseizoen niet weer in gebruik genomen en zijn buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van de soort.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Op 3 april en 7 juni is binnen het onderzoeksgebied een grote gele kwikstaart aangetroffen. Deze waarnemingen vallen binnen de geldende broedvogel criteria. Binnen het onderzoeksgebied heeft de soort naar alle waarschijnlijkheid gebroed op het fabrieksterrein. De soort broedt bijvoorbeeld graag op stenige ondergronden, het liefst in de buurt van stromend water. De huidige inrichting van de ingreeplocatie is niet geschikt voor de soort.

Op basis van verschillende plukplekken is binnen het onderzoeksgebied intensief gezocht naar nesten van havik of sperwer. Het aanwezige naaldbosje is in principe zeer geschikt als broedlocatie. Er zijn géén (indicaties van) nesten aangetroffen. Binnen het onderzoeksgebied is buizerd aanwezig, er zijn drie dode exemplaren bij elkaar liggend aangetroffen.

Er kan met zekerheid gesteld worden dat op het beoogde tracé géén jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn.

Op 17 juni is een nachtzwaluw boven het terrein waargenomen tijdens het vleermuisonderzoek. Het habitat ter plaatse is niet geschikt voor de soort om er te broeden. Naar alle waarschijnlijkheid broedt de soort op de naastgelegen voormalige vliegbasis Soesterberg. De soort was nog niet bekend uit het gebied. Nachtzwaluw geldt in het kader van de Flora- en faunawet niet als jaarrond beschermde soort.

⁴ Bron: Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. (Dienst Regelingen 2009)

Overzicht vogelwaarnemingen veldbezoeken 2013 van soorten met een jaarrond beschermd nest. Plukplaatsen havik of sperwer (rode stippen), waarnemingen grote gele kwikstaart (geel) en aangetroffen dode individuen buizerd (blauwe stippen).

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

Gedurende het broedseizoen kan het kappen van bomen en het uitvoeren van graafwerkzaamheden in grasland of ruigte leiden tot verstoring van broedende vogels.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen. Daarbij dient vermeld te worden dat in gebruik zijnde nesten ook buiten het seizoen beschermd zijn.

Als alternatief kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn kappen van bomen, snoeien van struweel, maaien van ruigte etc. Op deze manier wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de planlocatie, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden. Hieraan wordt voldaan door te werken conform het protocol broedvogels (bijlage 3).

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Ontheffingen voor versturende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal dient gebruik te worden gemaakt van het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten of om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden.

Onder voorwaarde dat versturende werkzaamheden worden uitgevoerd buiten het broedseizoen van aanwezige vogelsoorten, worden verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van vogels niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vogels is daarmee niet aan de orde.

4.4 REPTIELEN

Wettelijke status

Alle in Nederland voorkomende reptielen zijn tenminste beschermd middels de Ffw (tabel 2 en 3). Met betrekking tot deze status geldt dat ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van de soorten beschermd zijn. Tot de vaste rust- en verblijfplaatsen worden zowel het zomer- als winterhabitat gerekend.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het habitat/leefgebied van hazelworm. De soort komt ook in de omgeving van het onderzoeksgebied voor. Tijdens het veldonderzoek in 2013 zijn negen hazelwormen aangetroffen. Alle waarnemingen zijn gedaan binnen het beoogde tracé en de uitbreiding van het bedrijventerrein. Het leefgebied ondervindt een functionele wijziging als gevolg van de ingreep.

Overzicht waarnemingen hazelworm (n=9) gedurende de veldbezoeken in 2013.

Negatieve effecten van de voorgenomen ingreep

De werkzaamheden leiden tot het permanent verdwijnen van een deel van het leefgebied van hazelworm. Als gevolg van de aanleg verdwijnen vaste rust- en verblijfplaatsen en kunnen dieren gewond of gedood worden. Maatregelen dienen getroffen te worden om significant negatieve effecten op de populatie ter plaatse te voorkomen.

Voorkómen van negatieve effecten

Naast het hanteren van het protocol reptielen (bijlage 3) dienen de volgende maatregelen getroffen te worden om ervoor te zorgen dat de populatie ter plaatse geen significant negatieve effecten ondervindt als gevolg van de werkzaamheden:

- Het gehele werkterrein dient voorafgaand aan de werkzaamheden afgeschermd te worden met een reptielenscherm;
- Binnen dit scherm dienen alle hazelwormen te worden weggevangen en verplaatst te worden naar de zijde van het scherm waar géén werkzaamheden plaatsvinden. Werkzaamheden op de ingreeplocatie (maaïen, graven etc.) dienen pas plaats te vinden als met (enige) zekerheid is vast te stellen dat het grootste deel van de populatie is verplaatst;
- Het vernietigde leefgebied dient voorafgaand aan de werkzaamheden gecompenseerd te worden. Het terrein aan de westzijde van het bedrijfsterrein is hier geschikt voor. Er dient dan tevens rekening gehouden te worden met ontsnipperende maatregelen.

Alvorens met bovenstaande van start te gaan dient een mitigatie- en compensatieplan gerealiseerd te worden. Als leidraad voor bovenstaande kan het onderzoek van Van Kessel *et al.* (2011) dienen.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Voor hazelworm dient ontheffing op de Ffw te worden aangevraagd. Hazelworm is opgenomen in tabel 3 van de Ffw. Een ontheffingsaanvraag voor soorten uit tabel 3 dient getoetst te worden middels de 'uitgebreide toets'.

4.5 VAATPLANTEN

Wettelijke status

Een groot aantal in Nederland voorkomende vaatplanten zijn beschermd middels de Ffw (tabel 2 en 3). Met betrekking tot deze status geldt dat ook de groeiplaatsen van de soorten beschermd zijn.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Binnen het onderzoeksgebied is wilde marjolein aangetroffen. De soort staat in tabel 2 van de Ffw. De groeiplaats van de soort is aan de oostzijde, buiten het beoogde tracé gelegen. De groeiplaats wordt niet aangetast door de werkzaamheden, mits rekening gehouden wordt met met betrekking tot bijvoorbeeld aan- en afvoerwegen en de opslag van materialen naast het beoogde tracé.

Toetsing aan de Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde planten worden niet overtreden. Een ontheffing op de Ffw voor vaatplanten is daarmee niet aan de orde.

Groeiplaats van wilde marjolein (data veldbezoeken 2013).

4.6 OVERIGE SOORTEN

Wettelijke status

Een groot aantal, andere als hierboven genoemde, faunasoorten zijn beschermd middels de Ffw (tabel 2 en 3). Met betrekking tot deze status geldt dat ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van de soorten beschermd zijn. Tot de vaste rust- en verblijfplaatsen behoort naast hollen, nesten en andere voortplantingsplaatsen ook het foerageergebied.

Aanwezigheid op de ingreeplocatie

Eekhoorn

Binnen het onderzoeksgebied zijn op meerdere plaatsen vraatsporen aangetroffen van eekhoorn. Eekhoornnesten zijn niet aangetroffen binnen het onderzoeksgebied. De vraatsporen zijn alleen aangetroffen aan de oostzijde van het beoogde tracé.

Das

Binnen het onderzoeksgebied is das aanwezig. Er is van de soort een oude burcht aangetroffen in het noordoostelijke deel van het onderzoeksgebied. Het betreft een oude burcht, die op dit moment bewoond wordt door konijnen. In het zuidwestelijke deel is één pijp gevonden waar ook dassenharen zijn aangetroffen. Het betreft daarmee een recent gebruikte pijp. Het merendeel van het onderzoeksgebied bestaat uit bos dat als secundair foerageergebied kan worden aangemerkt. In bosgebieden foerageren dassen incidenteel, maar voedselrijke graslanden zijn in grotere mate van belang als foerageergebied en worden als primair foerageergebied aangemerkt. Binnen het onderzoeksgebied verdwijnt slechts een kleine snipper grasland dat mogelijk (sporadisch) gebruikt wordt om te foerageren.

Boommarter

Binnen het onderzoeksgebied zijn geen sporen of nestbomen van de boommarter aangetroffen. Gezien de verspreiding van boommarter in de omgeving is het mogelijk dat de soort sporadisch in het gebied foerageert. Er zijn geen geschikte bomen aanwezig die als nestboom kunnen fungeren.

Overige soorten

Er zijn geen andere soorten beschermde fauna aangetroffen en/of te verwachten.

Overzicht dassenburchten/pijpen (blauwe stippen). Noordelijke stip betreft oude burcht, zuidelijke stip recent gebruikte pijp; vraatsporen eekhoorn (rode stip).

Effecten van de voorgenomen ingreep

Eekhoorn en das maken gebruik van het onderzoeksgebied. Boomarter maakt mogelijk gebruik van het onderzoeksgebied. De daadwerkelijke ingreeplocatie maakt echter geen wezenlijk deel uit van het leefgebied van de soorten en er verdwijnen geen vaste rust- en verblijfplaatsen als gevolg van de ingreep. In het deel van het onderzoeksgebied waar (sporen van) de soorten zijn aangetroffen vindt geen functionele wijziging plaats. Voor alle soorten geldt dat de werkzaamheden slechts een tijdelijke versturende werking hebben en er geen significant negatieve effecten optreden. Er dienen wel enkele maatregelen getroffen te worden om negatieve effecten te voorkomen.

Voorkómen van negatieve effecten

Om negatieve effecten te voorkomen dient er gewaarborgd te worden dat het deel van het onderzoeksgebied dat buiten de ingreeplocatie ligt 'groen' blijft. Er dient spaarzaam omgegaan te worden met eventueel te plaatsen (straat)verlichting. Dit geldt ook met betrekking tot vleermuizen. Daarnaast wordt aanbevolen om aan de noord- en oostzijde van het beoogde tracé en aan de noordzijde van de Amersfoortsestraat een dassenraster te plaatsen om verkeersslachtoffers te voorkomen.

Naast bovenstaande maatregelen dient het protocol dassen gehanteerd te worden (bijlage 3).

Toetsing aan de Flora- en faunawet

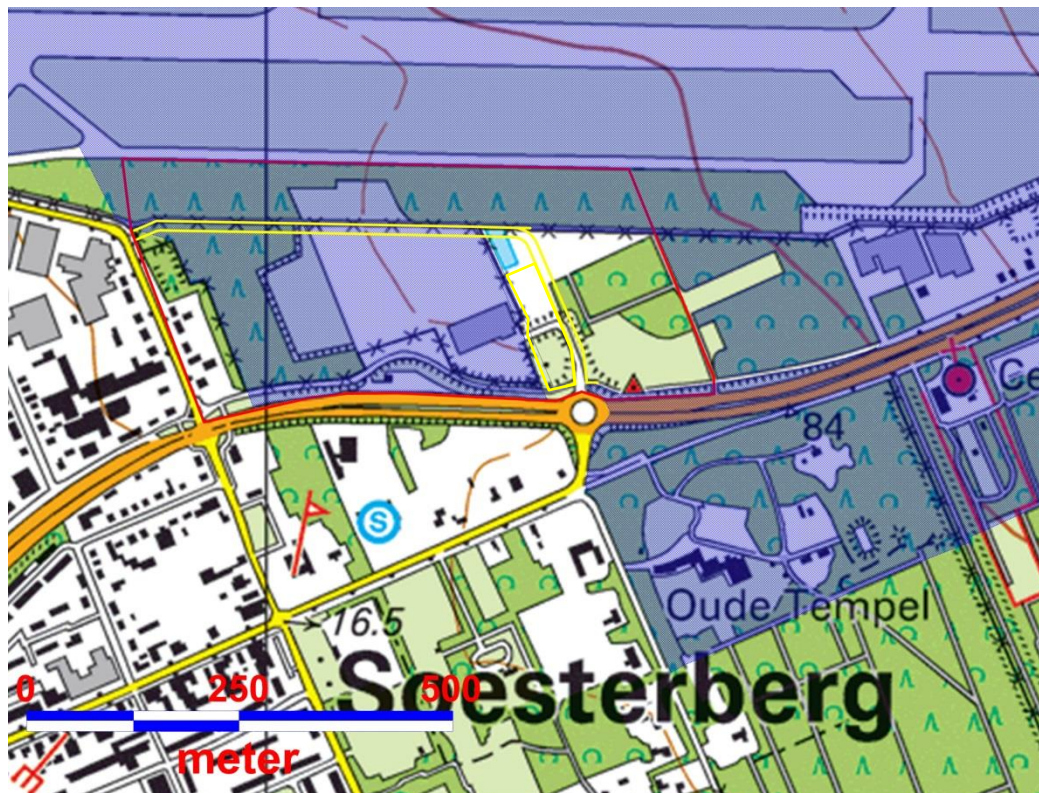
Verbodsbepalingen van de Ffw ten aanzien van streng beschermde zoogdieren worden niet overtreden. Het is echter wel van belang om maatregelen te nemen om negatieve effecten te voorkomen.

5 TOETSING EHS EN BOSWET

5.1 EHS

Het westelijk deel van het onderzoeksgebied ligt binnen de begrenzing van de Ecologische hoofdstructuur (EHS), net als het bestaande bedrijventerrein (figuur 2).

Figuur 2. Begrenzing EHS in en rondom onderzoeksgebied en ingreeplocatie (bron: Provincie Utrecht).

Het westelijk gelegen bosje wordt binnen de EHS-begrenzing alleen grof aangeduid als 'bos'. Een nadere functie-aanduiding ten aanzien van een indeling naar subbiotopen ontbreekt (bron: Provincie Utrecht geoinformatie).

Het westelijk gelegen bosje behoort tot het natuurdoeltype N16.01: 'droog bos met productie'. Binnen de EHS van de provincie Utrecht is dit een zeer algemeen beheertype. Droog bos met productie bestaat uit verschillende, veelal van oorsprong aangeplante, bosopstanden van den, (winter)eik, beuk, Douglas, lariks of fijnspar. Het bostype is veelal uit hakhout, heide- en stuifzandterreinen ontstaan, maar kan ook aangelegd zijn op voormalige landbouwgronden waardoor de bovengrond verrijkt is.

Het in de provincie Utrecht zeer omvangrijk aanwezige bostype N16.01 betreft een productief bos met een ruime variatie aan, en mengingsmogelijkheden van, loof- en naaldboomsoorten. Het maakt dit type tot het belangrijkste type voor de houtproductie. De diversiteit is relatief laag. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de uniforme aanleg en beheer in het verleden,

door de jonge leeftijd van de bossen en onvoldoende abiotische kwaliteit als gevolg van verzuring en vermesting van de bodem.

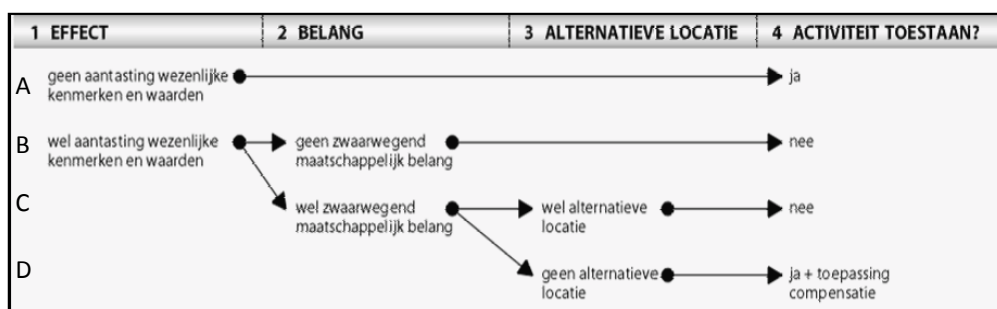
Het westelijk gelegen bosje met beheertype N16.01 (vroeger ook wel aangeduid als multifunctioneel bos) wordt op de ambitiekaart van de provincie Utrecht (Natuurbeheerplan, 2013) aangemerkt als om te vormen bos naar: 20% type N15.02 en 80% naar type N16.01.

De smalle bosstrook direct grenzend aan het westelijke bosje, maar gelegen binnen het raster van de voormalige vliegbasis betreft reeds het natuurbeheertype N15.02: Dennen-, eiken-, of beukenbos. Dit type omvat bossen met dennen, eiken, beuken en/of berken en zijn vaak eenvoudig van structuur. Veel van deze bossen komen voor op zure, droge en zandige bodems. Vegetatiekundig behoren deze bossen tot het Zomereikenverbond of het verbond der naaldbossen.

Voor de aanleg van de rondweg gaat 0.196 ha bos binnen de EHS met het beheertype N16.01 verloren. Het stukje bos betreft in huidige vorm een eenvormig bosje met een dichte begroeiing van sparren en berken. Het betreft alleen jonge bomen en er is nauwelijks ondergroei aanwezig. Beschermd en/of bijzondere natuurwaarden zijn niet in het bosje aangetroffen. Het bosje kan ook niet omschreven worden als optimaal habitat voor (mogelijk) in de omgeving voorkomende beschermde soorten. Daarnaast is de rondweg gepland op een bestaand bedrijventerrein gelegen binnen de EHS. Hier is geen enkel habitattypen in het geding.

Vanwege de huidige staat van het bos, de ligging aan de grens van de EHS en de minimale aantasting die het gebied ondergaat, kan gesteld worden dat de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied (lees: EHS) niet significant worden aangetast. Binnen het kader van het EHS-beschermingsregime is deze ingreep hierom niet conflicterend. Op de ingreep is regel A van figuur 3 van toepassing. Hiermee is ook een nadere afweging ten aanzien van alternatieven, maatschappelijk belang, mitigatie en compensatie niet aan de orde.

Het bosje en de bosranden in het westelijke deel van het plangebied zullen bij de uitvoering van het mitigatieplan ten behoeve van de hazelworm een kwaliteitsverbetering ondergaan.

Figuur 3. Uitwerking beschermingsregime Ecologische hoofdstructuur.

5.2 BOSWET

Bij de aanleg van de rondweg wordt een eenvormige naald-/berkenhout-opstand doorsneden. Met betrekking tot de Boswet gaat het hierbij om een oppervlakte van 0,208 ha. In het kader van de Boswet geldt hiervoor herplantplicht. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het bosje buiten de bebouwde kom ligt, wanneer het bosje binnen de bebouwde kom ligt geldt namelijk geen herplantplicht.

Tenminste 30 dagen vóór de kap van het bosje moet een kapmelding worden ingediend bij Dienst Regelingen. Binnen drie jaar moet een nieuwe houtopstand worden gerealiseerd: de zogenaamde herplantplicht.

6 CONCLUSIES

6.1 CONSEQUENTIES FLORA- EN FAUNAWET

De ingreeplocatie maakt onderdeel uit van het leefgebied van enkele streng beschermde soorten, te weten:

- Gewone dwergvleermuis
- Laatvlieger
- Grote gele kwikstaart
- Wilde marjolein
- Eekhoorn
- Das
- Hazelworm

Met betrekking tot hazelworm wordt leefgebied permanent vernietigd en is een ontheffing inzake de Ffw noodzakelijk. Tevens dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen. De te nemen maatregelen voor hazelworm dienen nader te worden uitgewerkt in een mitigatie- of compensatieplan.

Door het treffen van mitigerende maatregelen wordt voor alle overige soorten voorkomen dat verbodsbepalingen van de Ffw overtreden worden. Zo komt de functionaliteit van vaste rust- en verblijfplaatsen voor geen van de soorten in het geding. Een ontheffing is dan ook niet noodzakelijk, mits enkele mitigerende maatregelen worden getroffen (zie hoofdstuk 4).

6.2 MITIGERENDE MAATREGELEN

Hieronder worden te nemen mitigerende en compenserende maatregelen per soort/soortgroep opgesomd.

Vleermuizen

- Gedurende de nachtelijke uren (zonsondergang tot zonsopkomst) worden geen werkzaamheden met betrekking tot de realisatie van het beoogde wegtracé en bedrijventerrein uitgevoerd, teneinde verstoring van foeragerende vleermuizen te voorkomen;
- Aangezien er foeragerende vleermuizen in het gebied voorkomen, wordt aanbevolen bij het gebruik van straatverlichting 'vleermuisvriendelijke' armaturen te installeren (amberkleurige LED-verlichting).

Broedvogels

- Om negatieve effecten ten aanzien van broedvogels te voorkomen, dienen de werkzaamheden uitgevoerd te worden buiten het broedseizoen (half maart – half juli). Daarbij dient vermeld te worden dat in gebruik zijnde nesten ook buiten het seizoen beschermd zijn.
- Als alternatief kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om de planlocatie ongeschikt te maken voor vogels om er te broeden. Voorbeelden van deze maatregelen

zijn kappen van bomen, snoeien van struweel, maaien van ruigte of riet, etc. Op deze manier wordt voorkomen dat broedvogels gaan broeden op de planlocatie, waarna werkzaamheden ook in het broedseizoen kunnen plaatsvinden. Hieraan wordt voldaan door te werken conform het protocol broedvogels (Bijlage 6).

Hazelworm

- Het gehele werkterrein dient voorafgaand aan de werkzaamheden afgeschermd te worden met een reptielenscherm;
- Binnen dit scherm dienen alle hazelwormen te worden weggevangen en verplaatst te worden naar de zijde van het scherm waar géén werkzaamheden plaatsvinden. Werkzaamheden op de ingreeplocatie (maaien, graven etc.) dienen pas plaats te vinden als met (enige) zekerheid is vast te stellen dat het grootste deel van de populatie is verplaatst;
- Het vernietigde leefgebied dient voorafgaand aan de werkzaamheden gecompenseerd te worden. Het terrein aan de westzijde van het bedrijfsterrein is hier geschikt voor. Er dient dan tevens rekening gehouden te worden met ontsnipperende maatregelen.
- De te treffen mitigerende en compenserende maatregelen dienen voorafgaand aan de werkzaamheden in detail uitgewerkt te worden in een mitigatie- en compensatieplan.

Overige soorten

- Om negatieve effecten te voorkomen dient er gewaarborgd te worden dat het deel van het onderzoeksgebied dat buiten de ingreeplocatie ligt 'groen' blijft. Er dient spaarzaam omgegaan te worden met eventueel te plaatsen (straat)verlichting. Dit geldt ook met betrekking tot vleermuizen. Daarnaast wordt aanbevolen om aan de noord- en oostzijde van het beoogde tracé en aan de noordzijde van de Amersfoortsestraat een dassenraster te plaatsen om verkeersslachtoffers te voorkomen.
- Te rooien bomen dienen buiten het broedseizoen te worden gekapt.

6.3 CONSEQUENTIES EHS

De wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied (lees: EHS) worden niet significant aangetast. Binnen het kader van het EHS-beschermingsregime is deze ingreep hierom niet conflicterend. Op de ingreep is regel A van figuur 3 van toepassing. Hiermee is ook een nadere afweging ten aanzien van alternatieven, maatschappelijk belang, mitigatie en compensatie niet aan de orde.

6.4 CONSEQUENTIES BOSWET

In het kader van de Boswet geldt voor het verlies aan 0,208 ha bos een herplantplicht, mits de ingreeplocatie buiten de bebouwde kom ligt.

Tenminste 30 dagen vóór de kap van het bosje moet een kapmelding worden ingediend bij Dienst Regelingen. Binnen drie jaar moet een nieuwe houtopstand worden gerealiseerd: de zogenaamde herplantplicht.

7 BRONNEN

Brouwer, T. 2012. Natuurtoets Oude Tempel Soesterberg 2012. Actualisatie gegevens in kader van toetsing aan de Flora- en faunawet. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Brouwer, T. 2011. Aanvullend natuuronderzoek Apollo-Noord. Inventarisatie van hazelworm. Natuurbalans - Limes Divergens BV, Nijmegen.

Brouwer, T. & D. Heijkers 2011. Natuurtoets Apollo-Noord 2010. Actualisatie gegevens in kader van toepassing aan de Flora- en faunawet.

Provincie Utrecht 2012. Natuurbeheerplan provincie Utrecht 2013. Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Utrecht op 25 september 2012

Van Kessel, N., B. Crombaghs & J. Beekman 2011. Compensatie voor leefgebied en verplaatsing van een populatie hazelwormen. RAVON 40, 13(2): 32-37. English title summary: Habitat compensation and translocation of a slow worm population.

Geoloket Provincie Utrecht

BIJLAGE 1 INLEIDING IN DE FLORA- EN FAUNAWET

De Flora- en faunawet regelt de bescherming van dier- en plantensoorten in Nederland. Het uitgangspunt van de wet is dat **schadelijke effecten op beschermde soorten in principe verboden zijn**, tenzij uitdrukkelijk toegestaan: het “*nee, tenzij*”-principe.

Onder bepaalde voorwaarden kan op grond van artikel 75 ontheffing worden verleend voor overtreding van de verbodsbepalingen van de Ffw (zie Kader 1). Deze ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort.

Kader 1. Algemene verbodsbepalingen Ffw

De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 t/m 13.

Artikel 8

Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12

Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13

Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

OMGANG MET DE FLORA- EN FAUNAWET BIJ RUIMTELIJKE INGREPEN

Voor uitvoering van ruimtelijke ingrepen in een gebied met beschermde soorten zijn er twee mogelijkheden:

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen
2. Vraag ontheffing Ffw aan

1. Voorkom overtreding van de Ffw door middel van mitigerende maatregelen

Overtreding van de Ffw kan worden voorkomen door mitigerende maatregelen te treffen, waarmee negatieve gevolgen van de activiteit voorkomen worden. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van aanwezige beschermde soorten. Het betreft hier de functies van het leefgebied die ervoor zorgen een soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld behoud van migratieroutes en foerageergebied. Veiligstellen ervan kan betekenen dat mogelijk geen ontheffing meer nodig is. Om hiervan zeker te zijn kan vooraf goedkeuring gevraagd worden aan Dienst Regelingen.

Voor het verkrijgen van een goedkeuring dient rekening gehouden te worden met een looptijd die overeenkomt met een ontheffingsaanvraag.

2. Vraag ontheffing Ffw aan

Voor activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* wordt bij toetsing aan de Ffw onderscheid gemaakt in drie beschermingsregimes. In Bijlage 2 is een overzicht opgenomen van de indeling van beschermde dier- en plantensoorten in deze beschermingsregimes.

tabel 1. Algemene soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt bij overtreding van artikelen 8 t/m 13 van de Ffw ten aanzien van soorten uit tabel 1 een vrijstelling van ontheffing.

tabel 2. Overige soorten

In geval van activiteiten met het oog op het belang *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling*, geldt ten aanzien van soorten uit tabel 2 eveneens een vrijstelling van ontheffing, mits de activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Is er geen goedgekeurde gedragscode, dan is bij overtreding van verbodsbepalingen een ontheffing noodzakelijk. Een aanvraag wordt beoordeeld middels de **lichte toets**:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven. Om schade te voorkomen worden mitigerende maatregelen voorgeschreven.

tabel 3. Streng beschermde soorten

Bij schade aan soorten uit tabel 3 is altijd een ontheffing op de Ffw nodig. In dit geval is de **uitgebreide toets** van toepassing:

- De gunstige staat van instandhouding van de soort dient gewaarborgd te blijven;
- Er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- De activiteit voldoet aan een volgend belang:
 - *Bijlage 1 soorten*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten (bijv. ruimtelijke inrichting of ontwikkeling).

- *Bijlage IV soorten Habitatrichtlijn*: Ontheffing wordt aangevraagd op grond van een belang uit de Habitatrichtlijn:
 - Bescherming van flora en fauna.
 - Volksgezondheid of openbare veiligheid.
 - Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.
- In geval van activiteiten die te karakteriseren zijn als *ruimtelijke inrichting of ontwikkeling* dient 'zorgvuldig handelen' in acht te worden genomen. Hiertoe dient de aanvrager actief op te treden om alle mogelijke schade aan de soort te voorkomen.

Vogels

Bij bescherming van vogelnesten wordt onderscheid gemaakt tussen nesten die jaarrond zijn beschermd en nesten die alleen tijdens het broedseizoen zijn beschermd.

Bescherming vogelnesten tijdens broedseizoen

Tijdens het broedseizoen vallen alle bewoonde vogelnesten binnen de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw onder de definitie 'nest', en zijn beschermd. Een nest is de woonplaats die vogels vervaardigen om de eieren uit te broeden en de jongen te verzorgen. Het verstoren van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedtijd is verboden.

Bescherming vogelnesten buiten broedseizoen

Een beperkt aantal soorten bewoont het nest permanent of keert elk jaar terug naar hetzelfde nest. Deze soorten zijn met ingang van september 2009 opgenomen op de *aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten* (Dienst Regelingen 2009). De soorten van deze lijst zijn opgenomen in Tabel 1 van deze bijlage. De nesten van deze soorten zijn, voor zover niet permanent verlaten, jaarrond beschermd. Bij jaarrond beschermde nesten worden de volgende categorieën onderscheiden:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: ooievaar, kerkuil en slechtvalk).
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: boomvalk, buizerd en ransuil).

Als aanvulling op de aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten is een aantal vogelsoorten opgenomen met niet jaarrond beschermde nesten. Deze soorten vallen onder categorie 5 (zie ook Tabel 2):

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Deze categorie 5-soorten vragen extra onderzoek, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. Categorie 5-soorten zijn namelijk wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Tabel 1. Lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

SOORT	KOLONIE- BROEDER	AANWEZIG IN BEBOUWDE OMGEVING	AANWEZIG IN NATUURGEBIED	CATEGORIE VASTE NESTEN
Boomvalk	nee	nee	ja	4
Buizerd	nee	nee	ja	4
Gierzwaluw	nee	ja	nee	2
Grote gele kwikstaart	nee	nee	ja	3
Havik	nee	nee	ja	4
Huismus	ja	ja	nee	2
Kerkuil	nee	ja	nee	3
Oehoe	nee	nee	ja	3
Ooievaar	nee	ja	nee	3
Ransuil	nee	nee	ja	4
Roek	ja	ja	nee	2
Slechtvalk	nee	ja	ja	3
Sperwer	nee	nee	ja	4
Steenuil	nee	ja	nee	1
Wespendief	nee	nee	ja	4
Zwarte wouw	nee	nee	ja	4

Tabel 2. Vogelsoorten van categorie 5: voor deze soorten is inventarisatie wenselijk.

Blauwe reiger	Grauwe vliegenvanger	Raaf
Boerenwaluw	Groene specht	Ruigpootuil
Bonte vliegenvanger	Grote bonte specht	Spreeuw
Boomklever	Hop	Tapuit
Boomkruiper	Huiswaluw	Torenvalk
Bosuil	IJsvogel	Zeearend
Brilduiker	Kleine bonte specht	Zwarte kraai
Draaihals	Kleine vliegenvanger	Zwarte mees
Eidereend	Koolmees	Zwarte roodstaart
Ekster	Kortsnavelboomkruiper	Zwarte specht
Gekraagde roodstaart	Oeverwaluw	
Glanskop	Pimpelmees	

Omgevingscheck

Als een jaarrond beschermd nest zal verdwijnen door een ingreep is altijd een omgevingscheck nodig. Een deskundige moet dan vaststellen of er voldoende gelegenheid is voor de soort om zelfstandig een vervangend nest te vinden in de omgeving. Als dat niet het geval is, dient voor zover mogelijk een alternatief nest te worden aangeboden. Is dat ook niet mogelijk, dan moet ontheffing worden aangevraagd. Houd er in dat geval rekening mee dat ontheffing alleen mogelijk is met een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn, te weten:

- Bescherming van flora en fauna
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Volksgezondheid of openbare veiligheid

Op basis van de belangen 'dwingende redenen van groot openbaar belang' en 'uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen' kan met ingang van september 2009 geen ontheffing meer worden aangevraagd.

ALGEMENE ZORGPLICHT

In de Ffw is een zorgplicht opgenomen:

- *artikel 2, lid 1:* Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- *artikel 2, lid 2:* De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken).
- *artikel 10:* Indien wordt gehandeld overeenkomstig de zorgplicht, dan is van opzettelijk verontrusten van beschermde soorten (zoals bepaald in artikel 10) geen sprake. Een ontheffing van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 10 is dan niet aan de orde. Vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 10 voor streng beschermde soorten (tabel 3) is voor bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen wettelijk gezien niet mogelijk. Het opzettelijk verontrusten van soorten ten behoeve van bestendig gebruik en ruimtelijke ontwikkelingen en inrichtingen is dus niet toegestaan.

De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dienen dieren en planten zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden verplaatst, teneinde schade aan deze soorten zo veel mogelijk te voorkomen.

VANGEN EN VERPLAATSEN VAN SOORTEN

Als u voor het uitvoeren van uw mitigerende maatregelen dieren moet vangen en verplaatsen is dat geen overtreding van de artikelen 9 en 13 van de Ffw. U heeft daarvoor geen ontheffing nodig. Het is namelijk niet uw bedoeling de dieren (definitief) aan de natuur te onttrekken. Het is toegestaan om soorten te verplaatsen uit de directe gevarenszone naar een vergelijkbare habitat in de directe omgeving. Voorwaarde is dat u de soorten in één keer verplaatst, zonder

onnodig oponthoud. Dit geldt voor alle beschermde planten en dieren, maar uitdrukkelijk niet voor vleermuizen, muizen en vogels i.v.m. de stressgevoeligheid van deze dieren. Voor het tijdelijk ergens anders onderbrengen van planten of dieren heeft u wel ontheffing nodig, omdat de soorten dan niet direct worden vrijgelaten in de omgeving.

ZORGVULDIG HANDELEN

In gedragscodes en in ontheffingsaanvragen in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling waarbij het gaat om soorten van tabel 3, dient *zorgvuldig gehandeld* te worden. Zorgvuldig handelen gaat verder dan de hiervoor genoemde *algemene zorgplicht*, die een algemeen beschaafd en fatsoenlijk handelen inhoudt. Zorgvuldig handelen houdt in dat er geen wezenlijke invloed is op beschermde soorten en dat schade zoveel mogelijk wordt voorkomen. Hiertoe dient de aanvrager actief te handelen. Activiteiten die te bestempelen zijn als zorgvuldig handelen zijn mitigerende en compenserende maatregelen.

BIJLAGE 2 BESCHERMINGSREGIMES FLORA- EN FAUNAWET

Tabel 1: Algemene soorten

Zoogdieren		veldmuis	Microtus arvalis	Slakken	
aardmuis	Microtus agrestis	vos	Vulpes vulpes	wijngaardslak	Helix pomatia
bosmuis	Apodemus sylvaticus	wezel	Mustela nivalis		
dwergmuis	Micromys minutus	woelrat	Arvicola terrestris		
bunzing	Mustela putorius			Vaatplanten	
dwergspitsmuis	Sorex minutus	Reptielen en amfibien		aardaker	Lathyrus tuberosus
egel	Erinaceus europeus	bruine kikker	Rana temporaria	akkerklokje	Campanula rapunculoides
gewone bosspitsmuis	Sorex araneus	gewone pad	Bufo bufo	brede wespenorchis	Epipactis helleborine
haas	Lepus europeus	middelste groene kikker)	Rana esculenta	breed klokje	Campanula latifolia
hermelijn	Mustela erminea	kleine watersalamander	Lissotriton vulgaris	gewone dotterbloem	Caltha palustris palustris
huisspitsmuis	Crocodyra russula	meerkikker	Rana ridibunda	gewone vogelmelk	Ornithogalum umbellatum
konijn	Oryctolagus cuniculus			grasklokje	Campanula rotundifolia
mol	Talpa europea	Mieren		grote kaardenbol	Dipsacus fullonum
ondergrondse woelmuis	Pitymys subterraneus	behaarde rode bosmier	Formica rufa	kleine maagdenpalm	Vinca minor
ree	Capreolus capreolus	kale rode bosmier	Formica polyctena	knikkende vogelmelk	Ornithogalum nutans
rosse woelmuis	Clethrionomys glareolus	stronkmier	Formica truncorum	koningsvaren	Osmunda regalis
tweekleurige bosspitsmuis	Sorex coronatus	zwartrugbosmier	Formica pratensis	slanke sleutelbloem	Primula elatior
				zwanebloem	Butomus umbellatus

Tabel 2: Overige soorten

Zoogdieren		kleine wormzeenaald	Nerophis lumbriciformis	grote muggenorchis	Gymnadenia conopsea
damhert	Dama dama	kleine zeenaald	Syngnathus rostellatus	gulden sleutelbloem	Primula veris
edelhart	Cervus elaphus	kleine zilversmelt	Argentina sphyraena	harlekijn	Anacamptis morio
eeekhoorn	Sciurus vulgaris	kleinoogrog	Raja microcellata	herfstschroeforchis	Spiranthes spiralis
grijze zeehond	Halichoerus grypus	kleurige grondel	Pomatoschistus pictus	hondskruid	Anacamptis pyramidalis
grote bosmuis	Apodemus flavicollis	kliplipvis	Ctenolabrus rupestris	honingorchis	Hemerium monorchis
steenmarter	Martes foina	koekoeksrog	Raja naevus	jeneverbes	Juniperus communis
walrus	Odobenus rosmarus	kristalgrondel	Crystallogobius linearis	klein glaskruid	Parietaria judaica
wild zwijn	Sus scrofa	lichtend sprotje	Maurolicus muelleri	kleine keverorchis	Neottia cordata
zadelrob	Phoca groenlandica	lozano's grondel	Pomatoschistus lozanoi	kleine zonnedauw	Drosera intermedia
		maanvis	Mola mola	klokjesgentiaan	Gentiana pneumonanthe
Reptielen en amfibien		makreelgeep	Scomberesox saurus	kluwenklokje	Campanula glomerata
alpenwatersalamander	Mesotriton alpestris	marmelgrondel	Proterorhinus marmoratus	koraalwortel	Corallorhiza trifida
levendbarende hagedis	Zootoca vivipara	murray's zeedonderpad	Triglops murrayi	kruisbladgentiaan	Gentiana cruciata
soepchildpad	Chelonia mydas	noorse grondel	Pomatoschistus norvegicus	lange ereprijs	Veronica longifolia
		noorse meun	Ciliata septentrionalis	lange zonnedauw	Drosera anglica
Dagvlinders		ombervis	Argyrosomus regius	mannetjesorchis	Orchis mascula
moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia	paganelgrondel	Gobius paganellus	maretak	Viscum album
vals heideblauwtje	Lycades idas	parelvis	Echiodon drummondii	moeraswespenorchis	Epipactis palustris
		pilvis	Callionymus lyra	muurbloem	Erysimum cheiri
Vissen (zoetwater)		rasterpilvis	Callionymus reticulatus	parnassia	Parnassia palustris
aal (paling)	Anguilla anguilla	reuzenhaai	Cetorhinus maximus	pijscheefkelk	Arabis hirsuta sagittata
beekdonderpad	Cottus rhenanus	ringelrob	Phoca hispida ssp. hispida	poppenorchis	Orchis anthropophora
kleine modderkruiper	Cobitis taenia	rode zeebrasem	Pagellus bogaraveo	prachtklokje	Campanula persicifolia
meerval	Silurus glanis	schorpioengrondel	Lebetus scorpioides	purperorchis	Orchis purpurea
rivierdonderpad	Cottus perifretum	schurftvis	Amoglossus laterna	rapunzelklokje	Campanula rapunculus
witvingrondel	Romanogobio belingi	sidderrog	Torpedo nobiliana	rechte driehoeksvaren	Gymnocarpium robertianum
		slakdolf	Liparis liparis	rietorchis	Dactylorhiza majalis praetermissa
Vissen (zoutwater)		slimprik	Myxine glutinosa	ronde zonnedauw	Drosera rotundifolia
adderzeenaald	Entelurus aequoreus	snipvis	Macroramphosus solopax	rood bosvogeltje	Cephalanthera rubra
baillon's lipvis	Crenilabrus bailloui	spaanse makreel	Scomber japonicus	ruig klokje	Campanula trachelium
blauwe haai	Prionace glauca	spaanse zeebrasem	Pagellus acarne	schubvaren	Ceterach officinarum
blauwekeeltje	Helicolenus dactylopterus	sterrog	Raja radiata	slanke gentiaan	Gentianella amarella
blonde rog	Raja brachyura	trekkervis	Balistes carolinensis	soldaatje	Orchis militaris
bokvis	Boops boops	trompetterzeenaald	Syngnathus typhle	spaanse ruiter	Cirsium dissectum
botervis	Pholis gunnulus	vierdradige meun	Rhinonemus cimbricus	spindotterbloem	Caltha palustris araneosa
braam	Brama brama	vorskwab	Raniceps raninus	steenanjier	Dianthus deltoides
brakwatergrondel	Pomatoschistus microps	zee-engel	Squatina squatina	steenbreekvaren	Asplenium trichomanes
dikkopje	Pomatoschistus minutus	zeepaardje	Hippocampus ramulosus	stengelbloze sleutelbloem	Primula vulgaris
dikrugtong	Microchirus variegatus	zeestekelbaars	Spinachia spinachia	stengelomvattend havikskruid	Hieracium amplexicaule
driedradige meun	Gaidropsurus vulgaris	zuignapvis	Diplecogaster bimaculata	stijf hardgras	Catapodium rigidum
dwergbolk	Trisopterus minutus	zwaardvis	Xiphias gladius	tongvaren	Asplenium scolopendrium
dwergbot	Phrynorhombus norvegicus	zwarte grondel	Gobius niger	valkruid	Arnica montana
engelse poot	Aspitrigla cuculus	zwarte haai	Dalatis licha	veenmosorchis	Hammarbya paludosa
evervis	Capros aper	zwarte vis	Centrolophus niger	veldgentiaan	Gentianella campestris
franse tong	Solea lascaris	zwartoglipvis	Symphodus melops	veldsalie	Salvia pratensis
gaffelmakreel	Trachinotus ovatus			vleeskleurige orchis	Dactylorhiza incarnata
gehoorde slimpvis	Parablennius gattorugine	Vaatplanten		vleegenorchis	Ophrys insectifera
gemarmerde sidderrog	Torpedo marmorata	aangebrande orchis	Neotinea ustulata	vogelnestje	Neottia nidus-avis
gestreepte bokvis	Sarpa salpa	aapjesorchis	Orchis simia	voorjaarsadonis	Adonis vernalis
gestreepte lipvis	Labrus bimaculatus	beembreek	Narthecium ossifragum	wantsenorchis	Anacamptis coriophora
gestreepte poot	Trigloporus lastoviza	bergklokje	Campanula rhomboidalis	waterdrieblad	Menyanthes trifoliata
gevekte gladde haai	Mustelus asterias	bergnachtorchis	Platanthera montana	weideklokje	Campanula patula

gevekte griet	Zeugopterus punctatus	bijenorchis	Ophrys apifera	welriekende nachtorchis	Platanthera bifolia
gevekte lipvis	Labrus bergylta	blaasvaren	Cystopteris fragilis	wilde gagele	Myrica gale
gevekte pitvis	Callionymus maculatus	blauwe zeedistel	Eryngium maritimum	wilde herfsttijloos	Colchicum autumnale
glasgrondel	Aphia minuta	bleek bosvogeltje	Cephalanthera damasonium	wilde kievitsbloem	Fritillaria meleagris
golfrog	Raja undulata	bokkenorchis	Himantoglossum hircinum	wilde marjolein	Origanum vulgare
goudharder	Liza aurata	bosorchis	Dactylorhiza maculata fuchsii	wit bosvogeltje	Cephalanthera longifolia
groene zeedonderpad	Taurulus bubalis	brede orchis	Dactylorhiza majalis majalis	witte muggenorchis	Pseudorchis albida
groenlandse haai	Somniosus microcephalus	bruinrode wespenorchis	Epipactis atrorubens	zinkviooltje	Viola lutea calaminaria
grote kooaarvis	Atherina presbyter	daslook	Allium ursinum	zomeradonis	Adonis aestivalis
grote zeenaald	Syngnathus acus	dennenorchis	Goodyera repens	zomerklokje	Leucocjum aestivum
harnasmannetje	Agonus cataphractus	duitse gentiaan	Gentianella germanica	zwartsteel	Asplenium adiantum-nigrum
hondshaai	Scyliorhinus canicula	franjen-tiaan	Gentianella ciliata		
ijslandse bandvis	Lumpenus lampretaeformis	geelgroene wespenorchis	Epipactis muelleri	Kevers	
kathaai	Scyliorhinus stellaris	gele helmblom	Pseudofumaria lutea	vliegend hert	Lucanus cervus
klapmuts	Cystophora cristata	gevekte orchis	Dactylorhiza maculata maculata	Kreeftachtigen	
kleine pieterman	Echiichthys vipera	groene nachtorchis	Dactylorhiza viridis	rivierkreeft	Astacus astacus
kleine roodbaars	Sebastes viviparus	groensteel	Asplenium viride		
kleine slakdolf	Liparis montagui	grote keverorchis	Neottia ovata		

Tabel 3: Soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB

Bijlage 1 AMvB		bechstein's vleermuis	Myotis bechsteinii	geelbuikvuurpad	Bombina variegata
Zoogdieren		bever	Castor fiber	gladde slang	Coronella austriacus
das	Meles meles	bosvleermuis	Nyctalus leisleri	heikikker	Rana arvalis
boomarter	Martes martes	brandt's vleermuis	Myotis brandtii	kamsalamander	Triturus cristatus
eikelmuis	Elomys quercinus	bruinvis	Phocoena phocoena	kemp's zeeschildpad	Lepidochelys kempii
gewone zeehond	Phoca vitulina	bultrug	Megaptera novaeangliae	knoflookpad	Pelobates fuscus
veldspitsmuis	Crocodyra leucodon	butskop (hille)	Hyperoodon ampullatus	lederschildpad	Dermochelys coriacea
waterspitsmuis	Neomys fodiens	dwergpotvis	Kogia breviceps	muurhagedis	Podarcis muralis
		dwergvinvis	Balaenoptera acutorostrata	poelkikker	Rana lessonae
Reptielen en amfibien		euraziatische lynx	Lynx lynx	rugstreeppad	Bufo calamita
adder	Vipera berus	franjestaar	Myotis nattereri	vloedmeesterpad	Alytes obstetricans
hazelworm	Anguis fragilis	gestreepte dolfin	Stenella coeruleoalba	zandhagedis	Lacerta agilis
ringlang	Natrix natrix	gewone dolfin	Delphinus delphis		
vinpootsalamander	Lissotriton helveticus	gewone dwergvleermuis	Pipistrellus pipistrellus	Dagvlinders	
vuursalamander	Salamandra salamandra	gewone grootoorvleermuis	gewone grootoorvleermuis	apollovinder	Parnassius apollo
		gewone spitsdolfijn	Mesoplodon bidens	boszandoog	Lopinga achine
Vissen		gewone vinvis	Balaenoptera physalus	donker pimperlblaauwtje	Maculinea nausithous
beekprik	Lampetra planeri	griend	Globicephala melas	grote vuurvinder	Lycena dispar
bittervoorn	Rhodeus amarus	grijze dolfin	Grampus griseus	pimperlblaauwtje	Maculinea teleius
elrits	Phoxinus phoxinus	grijze grootoorvleermuis	Plecotus austriacus	tijmblaauwtje	Maculinea arion
gestippelde alver	Alburnoides bipunctatus	grote hoefijzerneus	Rhinolophus ferrumequinum	zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero
grote modderkruiper	Misgurnus fossilis	grote rosse vleermuis	Nyctalus lasiopterus		
rivierprik	Lampetra fluviatilis	hamster	Cricetus cricetus	Libellen	
		hazelmuis	Musccardinus avellanarius	bronslibel	Oxygastra curtisii
Dagvlinders		ingekorven vleermuis	Myotis emarginatus	gaffellibel	Ophiogomphus cecilia
bruin dikkopje	Erynnis tages	kleine dwergvleermuis	Pipistrellus pygmaeus	gevekte witsnuitlibel	Leucorhina pectoralis
dwergblaauwtje	Cupido minimus	kleine hoefijzerneus	Rhinolophus hipposideros	groene glazenmaker	Aeshna viridis
dwergdikkopje	Thymelicus acteon	kleine zwaardwalvis	Pseudorca crassidens	noordse winterjuffer	Sympecma paedisca
groot geaderd witje	Aporia crataegi	laatvlieger	Eptesicus serotinus	oostelijke witsnuitlibel	Leucorhina albifrons
grote ijsvogelvinder	Limenitis populi	meervleermuis	Myotis dasycneme	rivierrombout	Stylurus flavipes
heideblauwtje	Plebejus argus	mopsvleermuis	Barbastella barbastellus	sierlijke witsnuitlibel	Leucorhina caudalis
iepepage	Strymonidia w-album	narwal	Monodon monoceros		
kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius	noordse vinvis	Balaenoptera borealis	Vissen	
keizersmantel	Argynnis paphia	noordse vleermuis	Eptesicus nilsoni ssp. nilsoni	houting	Conegonus oxyrhynchus
klaverblauwtje	Cyaniris semiargus	noordse woelmuis	Microtus oeconomus	steur	Acipenser sturio
purperstreepparemoervlinder	Brenthis ino	orca	Orcinus orca	Vaatplanten	
rode vuurvinder	Lycena hippothoe	otter	Lutra lutra	drijvende waterweegbree	Luronium natans
rouwmantel	Nymphalis antiopa	potvis	Physeter catodon	groenknolorchis	Liparis loeselii
tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	rosse vleermuis	Nyctalus noctula	kruipend moerasscherm	Apium repens
veenbesparemoervlinder	Bolonia aquilonis	ruige dwergvleermuis	Pipistrellus nathusii	zomerschroeforchis	Spiranthes aestivalis
veen-hooibeestje	Coenonympha tullia	tuimelaar	Tursiops truncatus		
velddparemoervlinder	Melitaea cinxia	tweekleurige vleermuis	Vespertilio murinus	Kevers	
woudparemoervlinder	Melitaea diamina	vale vleermuis	Myotis myotis	brede geelrandwaterroofkever	Dytiscus latissimus
zilvervlek	Boloria euphrosyne	watervleermuis	Myotis daubentonii	gestreepte waterroofkever	Graphoderus bilineatus
		wilde kat	Felis silvestris	heldenbok	Cerambyx cerdo
Vaatplanten		witflankdolfijn	Lagenorhynchus acutus	juchtleerkever	Osmoderma eremita
groot zee gras	Zostera marina	witsnuitdolfijn	Lagenorhynchus albirostris		
		Reptielen en amfibien		Weekdieren	
Bijlage IV HR		boomkikker	Hyla arborea	bataafse stroommossel	Unio crassus
Zoogdieren		dikkopschildpad	Caretta caretta	platte schijfthoren	Anisus vortliculus
baardvleermuis	Myotis mystacinus				

BIJLAGE 3 PROTOCOLLEN

Vleermuizen

Teneinde verstoring van vleermuizen te voorkomen, dienen gedurende de nachtelijke uren geen werkzaamheden te worden uitgevoerd.

Indien voorzien is om oude bomen met hollen of spleten te kappen, dient deze van te voren gecontroleerd te worden op aanwezigheid van vleermuizen. Indien een verblijfplaats van vleermuizen wordt aangetroffen, zal de noodzaak voor het kappen van de boom herzien moeten worden. Mocht kap onvermijdelijk zijn, dan dient voor het vernietigen van een vleermuisverblijf een ontheffing op de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. Aangezien vleermuizen onder de zwaarst beschermde categorie vallen, is voor deze ontheffingsaanvraag een *uitgebreide toets* noodzakelijk:

- de gunstige staat van instandhouding van de soort blijft gewaarborgd;
 - er is geen minder schadelijk alternatief voor de voorgenomen activiteit;
- tijdens de werkzaamheden wordt “zorgvuldig gehandeld”. In dit kader kunnen compenserende maatregelen worden voorgeschreven.

Broedvogels

Dit protocol heeft betrekking op potentieel geschikte broedlocaties en is bedoeld om schade aan broedvogels te voorkomen.

Werkzaamheden uitvoeren buiten broedseizoenen

Gedurende het broedseizoen vallen alle bewoonde nesten onder de reikwijdte van artikel 11 van de Ffw en zijn beschermd. Ontheffingen voor versturende werkzaamheden tijdens het broedseizoen worden slechts bij hoge uitzondering verleend. Veelal is er het alternatief om werkzaamheden uit te stellen tot na de broedperiode van aanwezige soorten. **Het komt er op neer dat versturende werkzaamheden, zoals kappen en snoeien van bomen en struweel, plaats dienen te vinden buiten het broedseizoen van aanwezige soorten.** Op die manier worden geen verbodsbepalingen overtreden en is er geen ontheffing nodig.

Het broedseizoen loopt voor de meeste soorten van half maart tot half juli. In het kader van de Ffw wordt echter geen standaardperiode gehanteerd voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval door de werkzaamheden wordt verstoord, ongeacht de datum.

Ten aanzien van broedvogels gelden voor de planning van versturende werkzaamheden de volgende voorwaarden:

- Normaliter worden versturende werkzaamheden uitgevoerd ná 15 juli en vóór 15 maart.
- Op plaatsen waar broedactiviteiten van laatbroedende vogels (zoals kwartelkoning) worden vermoed, worden versturende werkzaamheden uitgesteld tot na 15 augustus.

Alternatief: ingreeplocatie ongeschikt maken voor broedvogels

Indien voorkomen wordt dat bewoonde nesten verstoord of vernield worden, kunnen werkzaamheden ook worden uitgevoerd tijdens het broedseizoen. Daartoe dient de ingreeplocatie voorafgaand aan het broedseizoen (dus vóór 15 maart) onaantrekkelijk te worden gemaakt als broedlocatie, zodat voorkomen wordt dat vogels er gaan nestelen. Voorbeelden van werkzaamheden waarmee de ingreeplocatie vóór aanvang van het broedseizoen onaantrekkelijk wordt gemaakt voor broedvogels, zijn:

- Kappen van bomen, snoeien van struweel, frezen van stobben, versnipperen van takken;
- Verwijderen van de teelaardelaag, zodat de situatie ongeschikt wordt voor bijvoorbeeld
- weidevogels;

- Kort maaien van riet, ruigte of grasland, waarna deze situatie in stand gehouden wordt tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Zwart maken van bouwland met behulp van een cultivator en deze situatie in stand houden tot aan het einde van het broedseizoen of, wanneer dit eerder is, tot aan de afronding van de werkzaamheden;
- Aanbrengen van optische verstoring op de ingreeplocatie, zoals paaltjes met gekleurd lint e.d.
- Dagelijks betreden van de ingreeplocatie.

Genoemde maatregelen dienen uitsluitend om vestiging van broedvogels te voorkomen, en dus niet voor het bestrijden van al aanwezige broedgevallen.

Reptielen

Bij werkzaamheden binnen leefgebied van reptielen dient gewerkt te worden conform onderstaande maatregelen.

- Voorafgaand aan de start van graafwerkzaamheden wordt de werkstrook afgezet met reptielenscherm. Hierdoor kunnen er geen 'nieuwe' reptielen het terrein op en kan er een gerichte wegvangactie worden ondernomen. Aangetroffen reptielen dienen te worden gevangen en verplaatst naar vergelijkbare biotopen in omgeving. Voor soorten als hazelworm en gladde slang dient hierbij gebruik gemaakt te worden van reptielenplaten.
- Na de eerste controles (van de reptielenplaten) worden vegetaties binnen de werklocatie handmatig gemaaid tot een hoogte van circa 10 cm. Bij deze hoogte ondervinden aanwezige dieren de minste hinder. Werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd in de richting van geschikte aangrenzende biotopen zodat aanwezige dieren de kans krijgen om weg te vluchten.
- Het maaien van vegetaties vindt plaats in de periode augustus – september, tussen de periode van voortplanting en overwintering van zandhagedis. In deze periode zijn de dieren actief en zijn ze in de gelegenheid om op eigen kracht weg te vluchten.
- Genoemde voorbereidende werkzaamheden worden uitgevoerd tijdens de actieve periode van voorkomende soorten, zodat aanwezige dieren de kans krijgen weg te vluchten.
- Na het maaien dient het werkterrein opnieuw gecontroleerd te worden op aanwezigheid van reptielen.
- De controles kunnen stoppen, wanneer er op het werkterrein gedurende drie rondes geen reptielen meer worden aangetroffen. Daarna kan de top laag binnen de werkstrook worden verwijderd, waardoor de werkstrook onaantrekkelijk wordt voor reptielen.

Dassen

De ingreeplocatie ligt in actueel leefgebied van dassen. Realisatie van de voorgenomen ingreep kan leiden tot tijdelijke verstoring. Teneinde negatieve effecten te voorkomen of te beperken, kunnen mitigerende maatregelen worden getroffen. Daarbij wordt onderscheidt gemaakt tussen de burchtlocatie zelf en de omgeving ervan.

Werkzaamheden binnen 20 m van dassenburcht: ontheffingplicht

Voor uitvoering van werkzaamheden binnen 20 m van een dassenhol kan een ontheffing op de Flora- en faunawet verplicht zijn voor artikel 11, betreffende het vernielen, beschadigen of verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats van dassen⁵. Bij deze ontheffing gelden voor de zone van 20 m de volgende voorschriften:

- In verband met de noodzakelijke rust tijdens de voortplantingsperiode vinden werkzaamheden uitsluitend plaats in de periode 1 augustus – 31 december;
- Tijdens de werkzaamheden worden dassenholen en wissels niet bedekt met takhout e.d.;
- Ondergroei blijft behouden of wordt onmiddellijk herplant;
- Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in de nachtelijke uren tussen zonsondergang en zonsopkomst;
- Nachtelijke verlichting van de burchtlocatie is niet toegestaan;
- Het gebruik van machines anders dan een motorzaag is niet toegestaan.

Een ontheffing op de Flora- en faunawet is pas mogelijk indien geen andere bevredigende oplossing bestaat en indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Werkzaamheden op minimaal 20 m van dassenburcht: geen ontheffingplicht

Werkzaamheden op een minimale afstand van 20 m tot het meest nabijgelegen hol kunnen plaatsvinden zonder ontheffing van de Flora- en faunawet.

- Voorwaarde is dat binnen een afstand van 50 m rond een dassenhol geen werkzaamheden worden uitgevoerd in de nachtelijke uren tussen zonsondergang en zonsopkomst.
- In verband met de noodzakelijke rust tijdens de voortplantingsperiode vinden werkzaamheden binnen een afstand van 50 m van een dassenhol bij voorkeur plaats in de periode 1 augustus – 31 december.

Behoud passagemogelijkheden

Gedurende de nacht dient de route tussen de dassenburcht en de voedselgronden door dassen te kunnen worden gebruikt.

Bronnen:

- *Praktische bescherming van een dassenburcht door de Flora- en faunawet en ontheffingsmogelijkheden, Stichting Das&Boom.*
- *Gedragscode zorgvuldig bosbeheer.*
- *Gedragscode Stichting IKL*

⁵ Onder de definitie vaste rust- of verblijfplaats voor das valt een dassenburcht die tekenen draagt van recent gebruik door een das, of een onbewoonde dassenburcht die tot maximaal vijf jaar geleden door een deskundige als bewoond is vastgesteld en die binnen een bestaand territorium ligt.

BIJLAGE 4 TOETSINGSSCHEMA EHS

bron: Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

